

UCHWAŁA NR XXIV/164/20
RADY MIASTA WĄBRZEŻNO

z dnia 16 grudnia 2020 r.

w sprawie przyjęcia Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego Mieszkańców Miasta Wąbrzeźno na lata 2021-2025

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 5 oraz art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 r. po. 713 z późn. zm.) oraz art. 1 ust.1, art. 2 ust. 4 pkt 1 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2020 r. poz. 685) oraz § 1 ust. 1 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 8 lutego 2017 r. w sprawie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017-2022 (Dz. U. z 2017 r. poz. 458) uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Program Ochrony Zdrowia Psychicznego Mieszkańców Miasta Wąbrzeźno na lata 2021-2025, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Wąbrzeźna.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Rady

Aleksandra Basikowska

UZASADNIENIE

Na podstawie art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 r. poz. 713 z późn. zm) oraz art. 2 ust. 4 pkt. 1 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2020 r. poz. 685) oraz Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 lutego 2017 r. w sprawie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017-2022 (Dz. U. z 2017 r. poz. 458) nakłada na samorządy gmin zadania upowszechniania wiedzy na temat zdrowia psychicznego, kształtowanie zachowań i stylów życia korzystnych dla zdrowia psychicznego, rozwijanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach zagrażających zdrowiu psychicznemu. Gminy mają obowiązek ustalić opracować i realizować samorządowy program zdrowia psychicznego.

Zarządzeniem Burmistrza Wąbrzeźna powołany został Zespół ds. opracowania Gminnego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego Mieszkańców Miasta Wąbrzeźno na lata 2021-2025, który będzie nadzorował w/w program.

Źródłem finansowania programu będą środki własne uwzględnione w programach pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.

Załącznik do Uchwały Nr XXIV/164/20
Rady Miasta Wąbrzeźna
z dnia 16 grudnia 2020 r.

**PROGRAM
OCHRONY ZDROWIA
PSYCHICZNEGO
MIESZKAŃCÓW MIASTA
WĄBRZEŹNO
NA LATA 2021 – 2025**

Wąbrzeźno 2021 r.

**ZESPÓŁ UCZESTNICZĄCY W OPRACOWANIU PROGRAMU OCHRONY
ZDROWIA PSYCHICZNEGO NA LATA 2021 – 2025.**

- 1) Dorota Gumuła – dyrektor Wąbrzeskiego Centrum Profilaktyki, Terapii i Integracji Społecznej;
- 2) Kornelia Madejska – kierownik oświaty, zdrowia, kultury, sportu i rekreacji Urzędu Miejskiego Wąbrzeźno;
- 3) Beata Wiśniewska – radna, członek Komisji Zdrowia, Opieki Społecznej i Rodziny Rady Miejskiej w Wąbrzeźnie;
- 4) Anna Wróblewska – dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wąbrzeźnie;
- 5) Paulina Lubińska – psycholog w Szkole Podstawowej nr 3 w Wąbrzeźnie;
- 6) Anna Jaworska - psycholog z Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej w Wąbrzeźnie

SPIS TREŚCI:

- I. WPROWADZENIE.**
- II. DIAGNOZA OBSZARU OBJĘTEGO PROGRAMEM.**
- III. GRUPA OBJĘTA PROGRAMEM.**
- IV. KRYTERIA DOBORU UCZESTNIKÓW.**
- V. PRIORYTETY PROGRAMU.**
- VI. CELE PROGRAMU.**
- VII. SPOSÓB REALIZACJI PROGRAMU, JEGO MONITOROWANIE I FINANSOWANIE.**
- VIII. REZULTATY PROGRAMU.**
- IX. SPOSOBY SPRAWOZDAWCZOŚCI.**
- X. PODSUMOWANIE.**

I. WPROWADZENIE.

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) w swojej klasycznej definicji określiła zdrowie jako stan pełnego, dobrego samopoczucia fizycznego, psychicznego i społecznego, a nie tylko jako brak choroby lub zniedołężnienia”. W tym aspekcie zdrowiem psychicznym jest nie tylko brak zaburzeń psychicznych, ale również stan, w którym osoba zdaje sobie sprawę ze swego potencjału, może sobie radzić ze stresem, pracować efektywnie oraz jest w stanie funkcjonować w społeczeństwie. W związku z powyższym zdrowie psychiczne jest istotnym elementem zainteresowań zdrowia publicznego.

Według WHO można rozróżnić trzy typy zdrowia psychicznego:

- medyczna – określa zdrowie psychiczne jako niewystępowanie objawów psychopatologicznych, homeostazę w procesach fizjologicznych, brak defektów w strukturze i funkcjach psychicznych,
- psychologiczna - określa zdolność do twórczego rozwoju, samorealizacji, akceptację i poczucie własnej wartości i tożsamości, zdolność osiągnięcia satysfakcji z życia, realistyczną percepcję rzeczywistości,
- socjologiczna – jako zdolność przystosowania się jednostki do norm kulturowych i środowiska społecznego, uwewnętrznienia normy w przebiegu socjalizacji, umiejętności prawidłowej koegzystencji w grupie i właściwego funkcjonowania w rolach społecznych.

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2020 r. poz. 685), ochronę zdrowia psychicznego zapewniają organy administracji rządowej i samorządowej oraz instytucje do tego powołane. Ponadto, w działaniach z zakresu ochrony zdrowia psychicznego mogą uczestniczyć stowarzyszenia i inne organizacje społeczne, fundacje, samorządy zawodowe oraz grupy samopomocy pacjentów i ich rodzin, a także inne osoby fizyczne i prawne.

W tym aspekcie ochrona zdrowia psychicznego polega w szczególności na:

- 1) promocji zdrowia psychicznego i zapobieganiu zaburzeniom psychicznym;
- 2) zapewnianiu osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym;

3) kształtowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi, właściwych postaw społecznych, a zwłaszcza zrozumienia, tolerancji, życzliwości, a także przeciwdziałaniu ich dyskryminacji;

4) zapobieganiu zaburzeniom psychicznym;

5) kształtowaniu postaw prozdrowotnych.

Narodowy Program Zdrowia na lata 2021-2025 określa w szczególności prowadzenie prozdrowotnej polityki państwa w sposób umożliwiający i ułatwiający społeczeństwu podejmowanie działań ukierunkowanych na ochronę, umacnianie i zwiększanie potencjału zdrowia psychicznego. Określa również prowadzenie na rzecz upowszechniania wiedzy na temat zdrowia psychicznego i jego uwarunkowań, kształtowanie przekonań, postaw, zachowań i stylu życia wspierającego zdrowia psychiczne, rozwijanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach zagrażających zdrowiu psychicznemu, przeciwdziałanie seksualizacji dzieci i młodzieży – w szczególności przez prowadzenie działań informacyjnych i edukacyjnych. W programie ujęto również działania na rzecz ochrony zdrowia psychicznego w miejscu pracy, w tym przeciwdziałanie narażeniu na stres, zapobieganie mobbingowi i promowanie zachowania równowagi pomiędzy życiem zawodowym a prywatnym.

Elementy zdrowia psychicznego wg. R. Meyer'a:

1. Jasny i dokładny obraz świata (poczucie rzeczywistości).
2. Umiejętność elastycznego dostosowania się do zmiennych i stresujących sytuacji.
3. Umiejętność jasnej i racjonalnej analizy problemów, wyzwań oraz chęć podjęcia ryzyka, którego te wyzwania wymagają.
4. Wyeliminowanie najbardziej wyniszczających emocjonalnie i psychicznie konfliktów przez wzięcie odpowiedzialności za swoje życie i dokonywane wybory.
5. Troszczenie się o swoje potrzeby – z uwzględnieniem potrzeb najbliższych (czasem nawet je uprzedzając) i nie zapominając całkowicie o reszcie świata.

Należy zawsze pamiętać, iż: *„Człowiek z niepełnosprawnością może aktywnie żyć tylko w społeczności, dla której jego życie ma sens, dla której jego życie jest ważne, i wśród ludzi, którzy są dla niego ważni, dla których chce i może coś zrobić”* (Gałka, 2006, s. 265).

CHARAKTERYSTYKA STANU PSYCHIATRYCZNEJ OPIEKI ZDROWOTNEJ W POLSCE

W Polsce systematycznie wzrasta liczba osób leczonych z powodu zaburzeń psychicznych, co więcej przewidywalne jest jeszcze wyraźniejsze kształtowanie się tej tendencji w przyszłości (ze względu na zwiększenie poziomu społecznych zagrożeń dla zdrowia psychicznego, takich jak: bezrobocie, ubóstwo, przemoc, rozluźnienie więzi społecznych). Z tego względu konieczne jest przyjęcie rozwiązań zmierzających do poprawy obecnego systemu ochrony zdrowia psychicznego.

Do poprawy sytuacji w tym obszarze przyczynia się realizacja programu. Daje on możliwość wielopłaszczyznowego podejścia do problemu.

Według portalu internetowego Polityka Zdrowotna Kondycja opieki psychiatrycznej była słaba jeszcze przed pandemią koronawirusa. Główne problemy, z jakim borykała się służba zdrowia, to zbyt niski poziom finansowania, deficyt kadr, brak koordynacji działań, a także duże ograniczenia i nierówności terytorialne w dostępie do świadczeń opieki psychiatrycznej. Do tego dochodzą stereotypy, uprzedzenia i niewielka świadomość społeczna dotycząca chorób psychicznych, a także stygmatyzacja, dyskryminacja i wykluczanie osób potrzebujących wsparcia, pomocy lub leczenia z powodu zaburzeń zdrowia psychicznego. Przed pandemią w Polsce leczyło się psychiatrycznie ok. 1,6 mln osób. Na wizytę w poradni zdrowia psychicznego w ramach NFZ trzeba było czekać 3-4 miesiące. W Polsce jest zaledwie ok. 4,3 tys. psychiatrów wykonujących zawód. Jeszcze mniej, bo zaledwie 455 wykonujących zawód specjalistów mamy w dziedzinie psychiatrii dziecięcej.

Wydatki na opiekę psychiatryczną w Polsce

Od lat psychiatria w Polsce jest zbyt nisko finansowana. Wydatki z budżetu NFZ uwzględnione w planie finansowym na opiekę psychiatryczną i leczenie uzależnień na 2020 rok to 2 756 778 zł, a po uwzględnieniu rezerwy migracyjnej planowana kwota to 3 153 602 zł. To oznacza ok. 9 - proc. wzrost wydatków w stosunku do 2019 roku. Jednak należy pamiętać, że jest to wzrost z bardzo niskiej bazy. Wydatki na psychiatrię stanowią zaledwie

3,04% wydatków NFZ na świadczenia opieki zdrowotnej, co jest bardzo niską wartością w porównaniu 6 - 8 proc. w krajach Europy Zachodniej. Wymagany poziom finansowania to minimum 5 proc., czyli powinny być to wydatki na poziomie ok. 4,5 mln zł. Szacunkowo, taki poziom finansowania psychiatrii Polska osiągnie za kilka lat i to z uwzględnieniem wydatków prywatnych. A potrzeby już dziś są znacznie większe. Ponadto, wydatki na leczenie chorób psychicznych i uzależnień spadły z powodu lockdownu, także w systemie ochrony zdrowia.

Zatrważające statystyki - skala zaburzeń psychicznych w Polsce

Pierwszym i najpełniejszym badaniem epidemiologicznym zaburzeń psychicznych, ilustrującym skalę zaburzeń psychicznych w Polsce jest badanie EZOP przeprowadzone zgodnie z metodologią Światowej Organizacji Zdrowia (WHO).

Stwierdzono w nim, że u 23,4 proc. osób badanej populacji można rozpoznać przynajmniej jedno zaburzenie z 18 definiowanych w klasyfikacjach ICD-10 i DSM-IV. Co w skali kraju daje ponad sześć milionów mieszkańców Polski w wieku produkcyjnym. Wśród nich, co czwarta osoba doświadczała więcej niż jednego z badanych zaburzeń, a co dwudziesta piąta – trzech i więcej. Liczbę tych ostatnich, mających doświadczenia z kilkoma zaburzeniami, szacować można na blisko ćwierć miliona osób.

Do najczęstszych należały zaburzenia związane z używaniem substancji (12,8 proc.), w tym nadużywanie i uzależnienie od alkoholu (11,9 proc.) oraz nadużywanie i uzależnienie od narkotyków (1,4 proc.). Ekstrapolacja tych danych na populację ogólną pozwala przyjąć, iż nadużywanie substancji, w tym alkoholu dotyczy ponad 3 mln, a uzależnienie – około 700 tys. osób w wieku produkcyjnym.

Kolejna grupa zaburzeń pod względem rozpowszechnienia to zaburzenia nerwicowe, wśród których do najczęstszych należą fobie specyficzne (4,3 proc.) i fobie społeczne (1,8 proc.). Ogółem, wszystkie postacie zaburzeń nerwicowych dotyczą około 10 proc. badanej populacji. Ekstrapolacja danych na populację polską pozwala oszacować liczbę osób dotkniętych tymi zaburzeniami na 2,5 mln.

Zaburzenia nastroju – depresja, dystymia i mania – łącznie rozpoznawano u 3,5 proc. respondentów, co oznacza, że takimi problemami może być dotkniętych blisko milion osób. Depresja, niezależnie od stopnia jej ciężkości, zgłaszana była przez 3 proc. badanych. Impulsywne zaburzenia zachowania (zaburzenia opozycyjno - buntownicze, zachowania

wybuchowe), które mogą sygnalizować lub poprzedzać szereg innych stanów klinicznych, rozpoznawano u 3,5 proc. respondentów.

Niepokojące dane płyną z raportu Komendy Głównej Policji, dotyczącego zamachów samobójczych. W 2019 roku liczba osób zmarłych w aktach samobójczych to 11 961, jest to 7-proc. wzrost w stosunku do 2018 r. Największą grupę stanowią młodzi mężczyźni w wieku 30-39 lat. Rośnie liczba samobójstw wśród seniorów - blisko 1 500 osób, które odebrały sobie życie to osoby po 65. roku życia. Szczególnie jednak niepokojące są dane dotyczące wzrostu liczby samobójstw wśród dzieci. W grupie wiekowej od 7 - 12 lat było to aż 77 proc. Według raportu Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę, opublikowanego w 2019 r., Polska pod względem zakończonych zgonem prób samobójczych dzieci w wieku 10 - 19 lat jest na drugim miejscu w Europie, zaraz po Niemczech. Na całym świecie obserwuje się nasilenie zjawiska pogłębiających się kryzysów psychicznych dzieci i młodzieży. Obawy, że w najbliższych latach potrzebne będzie znacznie większe wsparcie psychologów, terapeutów i psychiatrów dziecięcych wydają się więc uzasadnione.

Kondycja psychiatrii dziecięcej

Według analiz Najwyższej Izby Kontroli opublikowanych w raporcie z kontroli dostępności leczenia psychiatrycznego dla dzieci i młodzieży w latach 2017-2019, około 9 proc. dzieci i młodzieży wykazuje zaburzenia psychiczne w stopniu wymagającym pomocy profesjonalnej, co oznacza, że pomocy systemu leczenia psychiatrycznego i psychologicznego wymaga około 630 000 dzieci i młodzieży poniżej 18. roku życia. Jednocześnie, według danych Naczelnej Izby Lekarskiej, czynnych zawodowo jest jedynie 455 lekarzy psychiatrów dzieci i młodzieży, co przy 6,9 mln populacji poniżej 18. roku życia daje wskaźnik 0,65 lekarzy na 10 tys. małoletnich. Wg danych NFZ w 2018 r. zarejestrowana liczba pacjentów małoletnich wyniosła 206 tys., co oznacza, że na jednego lekarza przypada około 570 pacjentów rocznie a z pomocy psychiatrycznej (odnotowanej przez NFZ) skorzystało około 3 proc. małoletnich.

Nierównomierne rozmieszczenie lekarzy psychiatrów dzieci i młodzieży na terenie kraju uniemożliwia zapewnienie równego dostępu do świadczeń opieki psychiatrycznej. Według analiz NIK opartych na danych Ministerstwa Zdrowia, najmniej lekarzy tej specjalizacji przypadających na 10 tys. osób małoletnich, było w województwie lubuskim (0,16) oraz podkarpackim (0,17), a najwięcej – w województwie łódzkim (0,79) oraz mazowieckim (0,74). Szacuje się, że aktualnie brakuje około 300 lekarzy tej specjalności.

Na koniec I półrocza 2019 r. w 15 województwach funkcjonowało 40 stacjonarnych całodobowych oddziałów psychiatrycznych dla dzieci i młodzieży (nie było takiego oddziału w województwie podlaskim). Natomiast 46 oddziałów dziennych funkcjonowało na terenie 11 województw - nie było ich w województwie lubuskim, opolskim, świętokrzyskim, warmińsko-mazurskim i zachodniopomorskim. W trybie ambulatoryjnym funkcjonowało 171 podmiotów udzielające świadczeń psychiatrycznych dla dzieci i młodzieży.

Małe wydatki na świadczenia a wysokie koszty pośrednie chorób psychicznych

Koszty pośrednie mogą przekraczać 30 mld zł. Są to koszty związane z nieobecnością, czy niezdolnością do pracy. O blisko 40 proc. wzrosła liczba dni absencji chorobowej pracowników z powodu zaburzeń psychicznych w latach 2012 - 2018 – wskazują autorzy raportu pt. „Odporność psychiczna pracowników. Emocje i biznes”. Z danych ZUS wynika, że w 2018 r. ze zwolnień lekarskich związanych z zaburzeniami psychicznymi korzystali najczęściej ubezpieczeni w wieku 30-39 lat (blisko 31 proc.) i w wieku 40-49 lat (blisko 29 proc.). Zwolnienia lekarskie z powodu zaburzeń psychicznych były też dłuższe niż średnia i w 2018 r. trwały średnio 17-18 dni.

Problemy kadrowe – Dane z Naczelnej Izby Lekarskiej na dzień 04.05.2020 r.

Dziedzina specjalizacji	Liczba specjalistów		Liczba specjalistów I st.		Razem	
	Wszyscy	Wyk. zawód	Wszyscy	Wyk. zawód	Wszyscy	Wyk. zawód
Psychiatria	3 889	3 733	664	541	4 553	4 274
Psychiatria dzieci i młodzieży	449	415	42	40	491	455

Źródło: https://nil.org.pl/uploaded_files/1588587497_zestawienie-nr-04.pdf

W województwie kujawsko – pomorskim od 1 października 2018 r. działa jedna placówka CZP – Centrum Zdrowia Psychicznego przy Wojewódzkim Szpitalu Zespolonym im. L. Rydgiera w Toruniu. Jest to placówka odpowiedzialna za bezpośrednie udzielenie wszystkim potrzebującym ze swojego rejonu kompletnej, bezpłatnej pomocy psychiatrycznej w warunkach stacjonarnych, ambulatoryjnych oraz leczenia środowiskowego. Natomiast w Polsce CZP działa 29.

Wzrost skali problemów w czasie pandemii Covid-19

Pandemia zmieniła nasz świat w sposób gwałtowny, wiemy, że życie po pandemii będzie inne. Towarzyszy nam stres, niepokój o własne zdrowie, bliskich, ale także o

przyszłość. Źródłem stresu jest sam proces adaptacji do tej trudnej sytuacji i jest dla wielu osób ogromnym obciążeniem psychicznym. Do tego dochodzi konieczność izolacji społecznej, mniejsza aktywność ruchowa, brak kontaktu z przyrodą. Te sytuacje wpłyną na zwiększoną zachorowalność na choroby psychiczne. Osoby chore zaś mogą doświadczyć zaostrzenia choroby. Wszystko to będzie wpływało w sposób niewyobrażalny na zwiększenie skali potrzeb w zakresie opieki psychiatrycznej.

Nowoczesne technologie mogą wzmocnić opiekę psychiatryczną

Wywołana pandemią konieczność izolacji społecznej i nadchodzący kryzys gospodarczy zwiększają zapotrzebowanie na korzystanie ze zdalnych terapii. W koszyku świadczeń refundowanych przez NFZ od marca 2020 r. mamy teleporady (porada za pośrednictwem systemów teleinformatycznych lub systemów łączności): lekarskie, psychologiczne, sesja psychoterapii oraz instruktora terapii uzależnień.

Szansę na rozwój w tym segmencie dostrzegają firmy technologiczne. Również lekarze widzą potrzebę tworzenia narzędzi m.in. do monitorowania stanu zdrowia swoich pacjentów. Po pandemii można spodziewać się wzrostu liczby aplikacji i rozwiązań pozwalających na zdalną opiekę nad pacjentem. Dotychczas inwestycje prywatne w segmencie opieki psychiatrycznej pojawiały się nieśmiało. W 2018-2019 roku wyraźnie wzrosło zainteresowanie prywatnych inwestorów rynkiem opieki psychiatrycznej. Teraz do gry wkraczają nowe wartości - telemedycyna oraz nowi gracze - firmy technologiczne.

Szacuje się, że w ciągu najbliższych 2 lat przychody firm, które tworzą rozwiązania technologiczne w obszarze psychiatrii i psychoterapii, mogą wzrosnąć nawet kilkusetkrotnie. Technologii wspomagających konkretnie psychiatrię nie ma obecnie zbyt wielu. Ważne jednak, aby nowe rozwiązania, aplikacje i programy powstawały przy zaangażowaniu ekspertów z obszaru psychiatrii, dysponujących specjalistyczną wiedzą i doświadczeniem klinicznym.

II. DIAGNOZA OBSZARU OBJĘTEGO PROGRAMEM.

Niełatwo jest podać jedną, uogólnioną definicję zaburzenia psychicznego. Podręczniki do medycyny wymieniają wiele typów zaburzeń, które różnią się rodzajem objawów, nasileniem i długością trwania, różny jest także wpływ poszczególnych zaburzeń na codzienne życie. Ciężko jest postawić wyraźne granice pomiędzy zachowaniami prawidłowymi a dysfunkcyjnymi. Nie każde zachowanie odbiegające od szeroko rozumianej normy musi być

przejawem zaburzeń psychicznych. Niektóre trudności mogą sprawić dużo cierpienia i powodować subiektywne poczucie bycia chorym, jak na przykład depresja (czasami stanowiąca odpowiedź na trudności życiowe), czy zaburzenia lękowe. Jeszcze inną kategorię stanowią zaburzenia osobowości, które objawiają się głównie utrwalonymi, niedostosowanymi do norm i oczekiwań społecznymi postawami i zachowaniami i są źródłem konfliktów i napięć w miejscu pracy czy w domu. Sam doświadczający tych zaburzeń może ich nie dostrzegać, a cierpi otoczenie. Wyróżnia się także zaburzenia psychiczne, które znacznie uszkadzają postrzeganie realnej rzeczywistości, powodują zaburzenia zachowania, obniżenie sprawności umysłowej, mogą towarzyszyć im urojenia, omamy. Te zaburzenia, często określane jako psychozy są opisywane jako chaotyczny, czasem pełen zagrożenia stan psychiczny, który nie mieści się w dotychczasowym porządku myślenia. Do tak rozumianych chorób należą m.in. schizofrenia, zaburzenie schizoafektywne, psychoza maniako-depresyjna, czy zaburzenia psychiczne wynikające z organicznego uszkodzenia mózgu.

Pomimo różnorodności chorób psychicznych można wyróżnić parę cech wspólnych tego typu zaburzeń:

1. zmiana w sposobie przeżywania
2. cierpienie
3. utrudnienie lub zerwanie kontaktu z otoczeniem
4. brak krytycyzmu
5. zmiany w systemie wartości

Aby dobrze zrozumieć jakiego typu zaburzenia możemy wyróżnić w chorobach psychicznych warto przedstawić prawidłowe czynności psychiczne organizmu ludzkiego.

W sytuacji prawidłowej czynności mózgu warunkującej prawidłowe stany naszej świadomości wyróżniamy trzy typy czynności psychicznych:

- poznawcze
- emocjonalne
- motywacyjne

Warunkiem sprawnego przebiegu tych czynności w naszym codziennym życiu jest stan przytomności. Prawidłowe czynności psychiczne są podstawą naszej świadomości. Natomiast strukturą, która organizuje i łączy w jedno czynności psychiczne to osobowość.

Zgodnie z art. 3 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, mówiąc, o osobach

z zaburzeniami psychicznymi mamy na myśli osoby:

- 1) chore psychicznie (wykazujące zaburzenia psychotyczne);
- 2) upośledzone umysłowo;
- 3) wykazujące inne zakłócenia czynności psychicznych, które zgodnie ze stanem wiedzy medycznej zaliczane są do zaburzeń psychicznych, a które te wymagają świadczeń zdrowotnych lub innych form pomocy i opieki.

DIAGNOZA ZDROWIA PSYCHICZNEGO W WĄBRZEŹNIE

Według danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wąbrzeźnie przedstawione zostały powody przyznania pomocy z uwzględnieniem zdrowia psychicznego

	2019	2020 (I-XI)
Ogółem	2050	1922
Zasiłki stałe - liczba osób w rodzinach	131	101
Zasiłki okresowe-liczba osób w rodzinach	650	669
Zasiłki celowe-liczba osób w rodzinach	987	926
Opłata za pobyt w domach pomocy	18	18
Wykup obiadów dla osób	254	196
Liczba osób oczekujących na umieszczenie w domach pomocy społecznej dla osób psychicznie chorych	0	2
Asystentura dla rodzin w których przynajmniej 1 osoba ma problemy ze zdrowiem psychicznym	10	10

Osoby psychicznie chore objęte były również pracą socjalną oraz pomocą w formie żywności w ramach programu PEAD.

Należy podkreślić dobrą współpracę MOPS z poradniami zdrowia psychicznego POZ – tach, czego efektem jest szybszy dostęp podopiecznych do lekarzy specjalistów jak również z Wojewódzkim Szpitalem dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych w Świeciu nad Wisłą. Od wielu lat istnieje dobra współpraca z Warsztatem Terapii Zajęciowej i Zakładem Aktywności Zawodowej, których podopieczni to m.in. osoby chore psychiczne, korzystające ze wsparcia Ośrodka. Należy zaznaczyć wzrost świadomości społeczeństwa wobec osób psychicznie chorych, co jest wynikiem, m.in. prowadzenia kampanii informacyjnych (ulotki, plakaty, itp.).

Przy Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej działa **Zespół Interdyscyplinarny**, którego celem jest skoordynowanie wszelkich działań instytucji i organów zaangażowanych w niesieniu pomocy osobom krzywdzonym oraz przeciwdziałania zjawisku przemocy na terenie Gminy Wąbrzeźno.

Działania Zespołu są skierowane do rodzin w kryzysie, niewydolnych wychowawczo i ukierunkowane na rozwiązanie konkretnego problemu w rodzinie, a ich celem jest przeciwdziałanie następstwom zaistnienia problemu. Zadaniem Zespołu interdyscyplinarnego jest zintegrowane oddziaływanie na rodzinę i budowanie dla niej sieci wsparcia oraz wspomaganie dzieci poprzez wyposażanie rodziców w umiejętności związane z prawidłowym pełnieniem roli rodzica i członka rodziny.

Adresatami działań podejmowanych przez Zespół Interdyscyplinarny są przede wszystkim:

- rodziny, w których zdarzają się przypadki stosowania przemocy wobec dziecka lub współmałżonka,
- rodziny, w których dzieci są zaniedbywane (niedożywienie, brak opieki lekarskiej, brak realizacji obowiązku szkolnego itp.)
- rodziny, w których nadużywa się alkoholu lub używa się niedozwolonych środków uzależniających,
- rodziny, w których występują konflikty pomiędzy rodzicami a dzieckiem (dziećmi), pojawiają się zaburzenia zachowania dzieci na tle takich konfliktów, ucieczki z domów itd.,
- rodziny, w których rodzice (opiekunowie) są umyślowo, emocjonalnie, lub fizycznie upośledzeni,
- rodziny, w których matka lub ojciec zostali osadzeni w więzieniu,
- rodziny zastępcze i adopcyjne, które przeżywają problemy związane z wychowywaniem powierzonych dzieci,

- rodziny, w których przynajmniej jedno z rodziców jest nieletnie,
- osoby samotne, wymagające objęcia pomocą.

Rok 2020 (styczeń październik)

- ilość założonych „Niebieskich Kart” - **40**
- w powyższym okresie podjęto działania na rzecz rodzin, osób dotkniętych przemocą poprzez: wsparcie społeczne, udzielenie kompleksowej informacji o możliwościach uzyskania pomocy, w szczególności psychologicznej, prawnej, socjalnej i pedagogicznej, w tym o instytucjach i podmiotach świadczących specjalistyczną pomoc na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie. Powyższymi działaniami objęto każdą osobę dotkniętą przemocą w okresie od 01 stycznia 2020 r. do 31 października 2020 r. (**40 osób**).

Ponadto w danym okresie odbyły się **3** spotkania Zespołu Interdyscyplinarnego.

- w okresie od 01 stycznia 2020 r. do 31 października 2020 r. nie podjęto żadnych procedur lub interwencji związanych z bezpośrednim zagrożeniem życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie.

- w danym okresie odbyło się **285** spotkań grup roboczych na terenie Miasta Wąbrzeźna w ramach procedury „Niebieskie Karty”,

- w w/w okresie liczba podejmowanych działań, interwencji na rzecz rodzin, osób dotkniętych przemocą – wizyty pracownika socjalnego to **285**.

Działania podejmowane były przez pracowników socjalnych, przedstawicieli Policji, pedagogów, psychologów, przedstawicieli MKRPA, przedstawicieli WCPTiIS. Każda z rodzin została objęta pracą socjalną w związku z trwającą procedurą „Niebieskiej Karty”.

Ponadto w mieście Wąbrzeźno znajdują się min. **dwie szkoły podstawowe i Przedszkole Miejskie**. Pracują w nich specjaliści – psycholog, pedagodzy, nauczyciele posiadający odpowiednie kwalifikacje, którzy prowadzą zajęcia z dziećmi i młodzieżą. Są to zajęcia ogólnorozwojowe, socjoterapeutyczne, korekcyjno-kompensacyjne, wyrównawcze, terapie psychologiczne.

Pomocy udzielano również rodzicom, wychowawcom i nauczycielom. Nauczyciele, zatrudnieni w szkołach prowadzą zajęcia z promocji zdrowia. Uczniowie mają możliwość

korzystania z dodatkowych zajęć, kół zainteresowań, wycieczek. Mogą realizować swoje zainteresowania w wielu formach pracy i rozrywki korzystając z zajęć indywidualnych, bądź grupowych. Korzystają z biblioteki, chodzą na basen, uczestniczą w imprezach kulturalnych , turystycznych i okolicznościowych.

**DANE ZE SZKÓŁ NA ROK SZKOLNY 2019/2020 PRZEDSTAWIAJĄ SIĘ
NASTĘPUJĄCO:**

Szkoła Podstawowa nr 2 im. Jana Pawła II w Wąbrzeźnie na rok 2019/2020:

Liczba uczniów objętych opieką psychiatryczną	Rodzaj zaburzeń
6	Zaburzenia zachowania i emocji.
3	Zachowania opozycyjno-buntownicze.
1	Zaburzenia emocjonalne w dzieciństwie.
1	Zaburzenia aktywności i uwagi.
1	Zespół Aspergera, zachowania dysfotyczne oraz zaburzenia aktywności i uwagi.
2	Autyzm.
2	Zaburzenia koncentracji uwagi.
2	Zaburzenia hiperkinetyczne.
2	Zaburzenia rozwojowe umiejętności szkolnych.

Szkoła Podstawowa nr 3 im. Edmunda Wojnowskiego:

1. Zajęcia z psychologiem:

- 6 dzieci – z uwagi na trudną sytuację rodzinną,
- 1 dziecko – zespół Aspergera,
- 4 dzieci – zaburzenia zachowania,
- 1 dziecko – problem z koncentracją uwagi,

- 5 dzieci obniżone zdolności intelektualne (niepełnosprawność intelektualna w stopniu lekkim 1, umiarkowanym 1),

- 2 dzieci – zaburzenia lękowe

2. Opieka psychiatryczna:

- 1 dziecko – zaburzenia opozycyjno – buntownicze,

- 5 dzieci – zaburzenia zachowania,

- 2 dzieci – zaburzenia lękowe,

- 1 dziecko – schizofrenia.

Miejskie Przedszkole „Bajka” w Wąbrzeźnie

1. Zajęcia z psychologiem:

- 1 dziecko – z uwagi na trudną sytuację rodzinną,

- 1 dziecko – zespół Aspergera,

- 3 dzieci – zaburzenia zachowania,

- 1 dziecko – problemy z koncentracją uwagi,

- 2 dzieci – obniżone zdolności intelektualne

Zajęcia profilaktyczne prowadzone w Przedszkolu Miejskim „Bajka” ze wszystkimi dziećmi w ramach realizacji projektu „Na sportowo jest zdrowo” – w grupach przedszkolnych (różne formy pracy – pogadanki, zajęcia sportowe, zajęcia nt. emocji, itp.).

Na terenie miasta działa od dnia 1 stycznia 2007 roku **Wąbrzeskie Centrum Profilaktyki, Terapii i Integracji Społecznej**. Realizuje zadania zgodnie z :

1) ustawą z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz ustawą z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii – zadania własne Gminy wynikające z tych ustaw realizowane są w ramach odrębnego, corocznie uchwalanego przez Radę Miasta Wąbrzeźna, gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii.

2) Miejskim Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021 - 2028 realizowanym według odrębnego programu uchwalonego przez Radę Miasta Wąbrzeźna.

Przedmiotem działania Wąbrzeskiego Centrum jest przede wszystkim realizacja zadań własnych Miasta Wąbrzeźna w zakresie zadań pomocy społecznej, wychowania w trzeźwości i przeciwdziałania uzależnieniom, a w szczególności alkoholizmu, narkomanii, przemocy w rodzinie, jak również integracji społecznej, rozwoju dyspozycji indywidualnych i społecznych. W Wąbrzeskim Centrum działa: Punkt Konsultacyjny dla osób z problemami alkoholowymi, Punkt Konsultacyjny dla osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych, Punkt Konsultacyjny dla osób doświadczających przemocy w rodzinie, Grupa AA. W ciągu roku tworzone są także grupy psychoedukacyjne (grupy wsparcia) w zależności od potrzeb i zainteresowania. Wąbrzeskie Centrum współpracuje również z Grudziądzkim Stowarzyszeniem „Nadzieja”. Raz w tygodniu w siedzibie Wąbrzeskiego Centrum przyjmuje specjalista – terapeuta, który prowadzi mediacje rodzinne, grupę wsparcia oraz przyjmuje osoby z problemami uzależnień.

Na podstawie danych za 2020 rok Wąbrzeskie Centrum Profilaktyki Terapii i Integracji Społecznej w zakresie zadań wychowania w trzeźwości i przeciwdziałania uzależnieniom, a w szczególności alkoholizmowi, narkomanii oraz przemocy w rodzinie realizowało następujące zadania:

Podjęte działania WCPTiS	Ilość osób/konsultacji
<p>Prowadzenie punktu informacyjno konsultacyjnego</p>	<p>Liczba udzielonych konsultacji - 119</p> <p>Liczba osób - 36</p> <p>Liczba osób które podjęły stosowne leczenie w placówkach - 3</p>
W tym :	
<p>Liczba osób nadużywających i uzależnionych od alkoholu</p>	<p>Liczba osób –27</p> <p>Liczba udzielonych konsultacji - 74</p>
<p>Liczba osób zażywających narkotyki i dopalacze</p>	<p>Liczba osób – 1</p> <p>Liczba udzielonych konsultacji- 4</p>

<p>Liczba osób, którym zostały zabrane uprawnienia do kierowania pojazdami</p>	<p>Liczba osób – 0</p> <p>Liczba udzielonych konsultacji – 4</p>
<p>Udzielanie rodzinom, w których występują problemy zagrożenia uzależnieniem, pomocy psychospołecznej i podstawowej prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie w oparciu o realizację programu „Moja Decyzja”. Zakres działań programu obejmuje moduł I - III , konsultacje indywidualne, kierowanie do specjalistów, pomoc w znalezieniu odpowiedniego specjalisty, pomoc w ustaleniu terminu spotkania, przyjęcia itp. W zależności od potrzeb i problemów indywidualnych</p>	<p>Liczba udzielonych konsultacji - 119</p> <p>Liczba osób – 36</p>
<p>Realizacja programów profilaktycznych dla uczniów w szkołach i w siedzibie WCPTiS</p>	<p>Liczba uczniów- 0</p> <p>Liczba spotkań-0</p>
<p>Zajęcia edukacyjno – terapeutyczne RSA Biofeedback</p>	<p>Liczba osób – 2</p> <p>Liczba spotkań - 24</p>
<p>Realizacja Programu „Nie krzywdź”</p>	<p>Liczba uczestników - 25</p>

<p>Działania w ramach integralnej profilaktyki dzieci i młodzieży, głównie udzielanie pomocy dzieciom i młodzieży z grup ryzyka</p>	<p>25 osób - uczestnicy stałych zajęć w Świetlicy Socjoterapeutycznej w roku szkolnym (sporządzono 30 indywidualne diagnozy), Liczba przeprowadzonych zajęć socjoterapeutycznych – 16 (w tym indywidualnych - 14) 30 osób - okazjonalnie (uczestnicy zimowych i letnich form wypoczynku) Półkolonie letnie współfinansowane ze środków Stowarzyszenia „Serce dla serca” i Wąbrzeskiego Centrum Profilaktyki Terapii i Integracji Społecznej</p>
<p>Organizacja kolonii profilaktycznych przy współpracy ze Stowarzyszeniem „Serce dla serca” dla podopiecznych Świetlicy Socjoterapeutycznej</p>	<p>15 osób – półkolonie zimowe</p>
<p>Integracja społeczna osób zagrożonych uzależnieniem poprzez współpracę z organizacjami samopomocowymi i innymi placówkami działającymi na rzecz rozwiązywania problemów uzależnień</p>	<p>Grupa AA, WOTU i W w Toruniu, NZOZ Centrum Interwencji Kryzysowej – Stowarzyszenia – KARAN – 8 osób</p>
<p>Współpraca WCPTiIS ze Stowarzyszeniem – Specjalistyczna Pomoc Rodzinom „Nadzieja”</p>	<p>Liczba osób korzystających z porad – 48 Udzielonych porad – 232 Poradnictwo rodzinne (mediacja pojednawcza) – 3 pary</p>

<p>W ramach kampanii „Przeciw Pijanym Kierowcom” Wąbrzeskie Centrum współpracując ze szkołami nauki jazdy, prowadząc tam zajęcia profilaktyczne dla uczestników szkoły nauki jazdy.</p>	<p>Liczba osób – 58</p> <p>Ilość spotkań - 2</p>
---	--

Wąbrzeskie Centrum Profilaktyki Terapii i Integracji Społecznej w 2020 r. prowadziło działania w ramach Kampanii „Powiedz – Stop Dopalaczom”, związku z tym uczniowie ze szkół podstawowych wzięli udział w zajęciach profilaktycznych, które odbyły się w siedzibie Wąbrzeskiego Centrum. Zajęcia miały im uzmocnić świadomość szkodliwości zażywania narkotyków i dopalaczy.

Wąbrzeskie Centrum Profilaktyki Terapii i Integracji Społecznej włączyło się również w Ogólnopolską Kampanię „Przeciw pijanym kierowcom”, w ramach której zostały przeprowadzone zajęcia profilaktyczne w szkołach nauki jazdy na terenie miasta Wąbrzeźno oraz dla osób korzystających z konsultacji.

Pracownicy Wąbrzeskiego Centrum biorą udział w szkoleniu „Superwizja”. Organizatorem szkolenia jest PARPA oraz Fundacja ETOH z Warszawy. Superwizja grupowa dla osób, które pracują z dziećmi i młodzieżą z rodzin dysfunkcyjnych. Prowadzący szkolenie są trenerzy polskiego towarzystwa psychologicznego. Po ukończeniu wychowawcy otrzymają certyfikat.

Przy współpracy z Grudziądzkim Stowarzyszeniem „Nadzieja” Wąbrzeskie Centrum realizuje Program „Fred goes net”. Jest programem profilaktyki selektywnej, wdrożonym w Polsce po raz pierwszy przez Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii. Adresatem programu są młode osoby w wieku 14 - 21 lat, które używają substancji psychoaktywnych w sposób okazjonalny lub szkodliwy. Program nie jest przeznaczony dla osób uzależnionych oraz używających takich substancji jak opiaty. Program jest oparty na metodzie krótkiej interwencji profilaktycznej, prowadzony jest w formie warsztatów z wykorzystaniem metod i założeń dialogu motywującego. Celem zajęć jest podniesienie wiedzy uczestników na temat szkodliwości używania substancji psychoaktywnych oraz zachęcenie ich do oceny indywidualnego ryzyka używania substancji psychoaktywnych oraz w efekcie do zmiany postaw i zachowania – ograniczenia używania substancji lub abstynencji.

Udział w programie poprzedza indywidualna rozmowa wstępna, która spełnia następujące cele:

- przekazanie potencjalnemu uczestnikowi informacji na temat treści programu i obowiązujących zasad,
- stwierdzenie czy program jest odpowiedni dla danej osoby,
- zmotywowanie młodego człowieka do uczestnictwa w programie.

Wąbrzeskie Centrum Profilaktyki Terapii i Integracji Społecznej dnia 01.04.2019 r. zawarło porozumienie z Fundacją „DIES MEI” z siedzibą w Pabianicach.

Do dnia 31.12.2021 r. w siedzibie Wąbrzeskiego Centrum odbywają się dyżury reprezentanta fundacji, który ma za zadanie świadczyć pomoc ofiarom przestępstw, ich rodzinom i świadkom, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości w sprawie Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej.

Fundacja zajmuje się przede wszystkim:

- organizowaniem i finansowaniem pomocy udzielanej przed osobę pierwszego kontaktu,
- organizowaniem i finansowaniem pomocy prawnej,
- pokrywaniem kosztów związanych z psychoterapią, pomocą psychiatryczną lub psychologiczną,
- pokrywaniem kosztów związanych z kształceniem w szkołach i przedszkolach publicznych,
- pokrywaniem kosztów związanych z opieką nad dziećmi w żłobkach i klubach dziecięcych prowadzonych przez gminy,
- organizowaniem i finansowaniem kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe oraz pokrywaniem kosztów egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe,
- pokrywaniem kosztów czasowego zakwaterowania lub udzielania schronienia,

- usługą dostosowania lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego do potrzeb osoby pokrzywdzonej przestępstwem w przypadku gdy utrata sprawności fizycznej nastąpiła w wyniku przestępstwa,
- pokrywaniem kosztów żywności lub bonów żywieniowych,
- finansowaniem kosztów zorganizowanego wyjazdu uprawnionego małoletniego,
- finansowaniem kosztów wyjazdu: osoby uprawnionej wraz z małoletnim, na którym sprawuje pieczę bądź też uprawnionego małoletniego wraz z osobą, pod której pieczęą pozostaje.

Na terenie Wąbrzeskiego Centrum Profilaktyki, Terapii i Integracji Społecznej działa Świetlica Socjoterapeutyczna, która ma charakter otwarty i opiekuje się dziećmi z terenu miasta Wąbrzeźna. Podopiecznymi Świetlicy są dzieci z rodzin dysfunkcyjnych, zagrożonych wykluczeniem społecznym. Podstawową formą pomocy w Świetlicy są zajęcia w ramach grup socjoterapeutycznych. Głównym celem jest : pomoc dziecku w odnalezieniu się w trudnej sytuacji, pomoc dzieciom sprawiającym problemy wychowawcze oraz zagrożonym demoralizacją, analiza przeżywanych emocji, dostarczenie pozytywnych doświadczeń korekcyjnych w obszarze relacji dziecka z dorosłym, odreagowanie negatywnych emocji, nauka budowania więzi społecznych, rozwiązywanie konfliktów.

Od września 2013 roku w Wąbrzeskim Centrum Profilaktyki Terapii i Integracji Społecznej działają zajęcia edukacyjno – terapeutyczne RSA Biofeedback. Jest to skuteczna metoda treningowa, za pomocą, której synchronizuje się pracę serca i oddechu. W efekcie czego rozwijają się możliwości adaptacyjne organizmu, obudzone zostają funkcje obronne, możliwe jest uzyskanie naturalnej równowagi zachodzących w organizmie człowieka procesów (homeostazy). To idealna metoda dla tych, którzy chcą chronić się przed niepożądanymi skutkami stresu i napięcia emocjonalnego, dążą do wydłużenia i poprawy jakości swojego życia. Jest zalecana nie tylko osobom z problemami zdrowotnymi, ale także jako skuteczna metoda profilaktyki schorzeń. Regulacja oddechu z pracą serca pozwala na nieinwazyjne polepszenie stanu zdrowia, wzmacnia kondycję oraz stabilizuje stan emocjonalny.

Wskazania do terapii RSA Biofeedback:

- ADHD, ADD,
- zaburzenia psychoemocjonalne,
- astma,

- logoterapia,
- nerwobóle,
- migreny,
- przygotowanie kobiet do porodu,
- nadciśnienie 1-2 st.,
- podstawa do terapii EEG Biofeedback,
- zaburzenia koncentracji uwagi,
- zaburzenia pamięci,
- zwiększenie odporności na stres,
- zahamowanie leków,
- profilaktyka chorób układu oddechowego, sercowo naczyniowych,
- zaburzenia psychoaktywne,
- zwiększenie pewności siebie,
- zaburzenia samooceny,
- zmniejszenie agresji,
- polepszenie zachowania,
- zwiększenie kreatywności.

Przy Wąbrzeskim Centrum Profilaktyki Terapii i Integracji Społecznej działa również Stowarzyszenie „Serce dla serca”.

Celem stowarzyszenia są działania na rzecz rodzin i osób potrzebujących; rodzin i osób w trudnej sytuacji życiowej, dotkniętych skutkami: uzależnień, przemocy domowej oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym, a w szczególności:

- 1) podejmowanie inicjatyw społecznych mających na celu wszechstronną pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej i materialnej;

- 2) podejmowanie inicjatyw społecznych mających na celu wszechstronną pomoc osobom i rodzinom, dotkniętych skutkami: uzależnień, przemocy domowej lub innych dysfunkcji;
- 3) wspieranie i inicjowanie działalności artystycznej, twórczej, kulturalnej, sportowej;
- 4) szerzenie integracji osób niepełnosprawnych ze zdrowymi;
- 5) prowadzenie działalności charytatywno – opiekuńczej;
- 6) promocja i organizacja wolontariatu;
- 7) reprezentowanie interesów rodzin i osób w trudnej sytuacji życiowej wobec władz publicznych;
- 8) podejmowanie działań z zakresu profilaktyki, terapii uzależnień i przemocy domowej;
- 9) podejmowanie zadań z zakresu pomocy społecznej;
- 10) podejmowanie zadań z zakresu integracji pokoleniowej;
- 11) wspieranie współpracy międzynarodowej w zakresie zgodnym z celami działań stowarzyszenia;
- 12) ubieganie się o środki zewnętrzne (ue i inne) poprzez składanie wniosków o dotacje na zadania zgodne z celami stowarzyszenia.

Instytucją, która także zajmuje się profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych na terenie miasta Wąbrzeźno jest **Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych**. Opiniuje ona zgodność z prawem składane wnioski o uzyskanie zezwolenia na sprzedaż alkoholu, inicjuje działania z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz podejmuje czynności zmierzające do orzeczenia przez sąd o zastosowaniu obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu wobec osób uzależnionych od alkoholu.

Rok 2020 (styczeń – październik) Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Wąbrzeźnie	
Liczba wydanych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych (proszę podać wg zawartości alkoholu)	- Napoje alkoholowe zawierające do 4,5 % alkoholu oraz piwo – 7 - od 4,5 % do 18% alkoholu – 3 - powyżej 18 % - 3
Liczba kontroli w punktach sprzedaży napojów alkoholowych	8
Liczba odebranych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych	0
Liczba osób wzywanych na rozmowy interwencyjno-motywacyjne	14
Liczba skierowanych wniosków do Sądu Rejonowego o wszczęcie postępowania o zastosowanie obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego	3
Liczba wniosków o wszczęcie postępowania zmieniającego do orzeczenia o zastosowanie wobec osoby nadużywającej alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego	0
Organizacja szkolenia dla Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych pt. „Narada szkoleniowa dotycząca rozwiązywania problemów uzależnień”	0

Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych

Punkt sprzedaży napojów alkoholowych	Ogółem	Według rodzajów posiadanych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych o zawartości alkoholu		
		do 4,5 % oraz piwa	powyżej 4,5 % do 18 %	powyżej 18 %
Punkty sprzedaży napojów alkoholowych - ogółem	48	48	34	33
z tego sprzedającym napoje alkoholowe:				
- przeznaczone do spożycia poza miejscem sprzedaży	35	35	27	27
- przeznaczone do spożycia w miejscu sprzedaży	18	18	8	7

Liczba wydanych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych oraz zezwoleń, których ważność wygasła i zezwoleń cofniętych

Punkty sprzedaży napojów alkoholowych , którym wydano zezwolenie w okresie sprawozdawczym	Zezwolenia wydane			Zezwolenia których ważność wygasa	Zezwolenia cofnięte	
	Ogółem	Z tego na sprzedaż napojów alkoholowych o zawartości alkoholu				
		do 4,5 % oraz piwo	powyżej 4,5 % do 18 %			powyżej 18 %
Punkty sprzedaży napojów	12	6	3	3	0	0

alkoholowych – ogółem						
z tego sprzedających napoje alkoholowe: - przeznaczone do spożycia poza miejscem sprzedaży	10	4	3	3	0	0
- przeznaczone do spożycia w miejscu sprzedaży	2	2	0	0	0	0

Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na podstawie art. 18 ust 8 ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi przeprowadziła w 2020 r. (styczeń – listopad) 4 kontrole lokali gastronomicznych oraz 4 sklepów na terenie miasta Wąbrzeźno, które posiadają koncesję na sprzedaż alkoholu.

Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych sfinansowała ze swojego budżetu spektakle o tematyce profilaktycznej dla szkół podstawowych z terenu Miasta Wąbrzeźno. Organizatorem spektakli jest profesjonalny „Teatr Kurtyna” z Krakowa.

W Polsce kwestie związane ze sprzedażą alkoholu reguluje art. 15 i art. 43 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. W Polsce alkohol mogą sprzedawać tylko te sklepy i lokale, które posiadają zezwolenie na obrót detaliczny wydany przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta odpowiedniego dla lokalizacji punktu sprzedaży. Art. 15.1. Zabrania się sprzedaży i podawania napojów alkoholowych:

- 1) osobom, których zachowanie wskazuje, że znajdują się w stanie nietrzeźwości,
- 2) osobom do lat 18,
- 3) na kredyt lub pod zastaw.

W przypadku wątpliwości co do pełnoletniości nabywcy sprzedający lub podający napoje alkoholowe uprawniony jest do żądania okazania dokumentu stwierdzającego wiek nabywcy.

Ważne podkreślenia jest, iż ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi daje sprzedawcom narzędzia skutecznej kontroli prób zakupu alkoholu przez niepełnoletnich tj.: art. 15 ust. 2 stwierdza: „w przypadku wątpliwości, co do pełnoletniości

nabywcy sprzedający lub podający napoje alkoholowe uprawniony jest do żądania okazania dokumentu stwierdzającego wiek nabywcy”.

Art. 43. 1. Kto sprzedaje lub podaje napoje alkoholowe w wypadkach, kiedy jest to zabronione, albo bez wymaganego zezwolenia lub wbrew jego warunkom, podlega grzywnie.

W Wąbrzeźnie działa również **Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna**. W ramach zadań realizowanych przez poradnię poza działalnością diagnostyczną i posdiagnostyczną oraz terapią w zakresie wspomaganie szkół i placówek oświatowych przeprowadzono zajęcia:

ROK 2019

1. Liczba osób objętych pomocą psychiatryczną: **487** (diagnoza psychologiczna oraz terapia psychologiczna).

Wśród największej liczby zgłaszanych zaburzeń dominowały:

- zaburzenia lękowe,
- zaburzenia zachowania,
- zaburzenia emocjonalne,
- mutyzm wybiórczy,
- całościowe zaburzenia rozwojowe (autyzm w tym Zespół Aspergera),

2. Tematy zakresu ochrony zdrowia psychicznego prowadzone są na terenie wszystkich szkół i placówek w mieście oraz powiecie wąbrzeskim:

- **Zajęcia warsztatowe dla uczniów szkół miejskich:**

„Szacunek i życzliwość kontra agresja” - **63**

- **Zajęcia warsztatowe dla uczniów szkół gminnych:**

„W poszukiwaniu zdrowego stylu życia” – **20**

„Jestem OK. – program profilaktyczny – **12**

„Jak radzić sobie ze stresem?” – **55**

„Szacunek i życzliwość kontra agresja” – **27**

„Co to jest stres i jak sobie z nim radzić?” – **20**

„Bądź kumplem, nie dokuczaj” – 14

- **Spotkania z rodzicami – szkoły miejskie:**

„Postawy rodzicielskie i ich wpływ na rozwój psychofizycznych dziecka” – 20

„Podróż do smoczej krainy emocji” – 29

„Smocza rodzina” – 42

- **Spotkania z rodzicami – szkoły gminne:**

„Profilaktyka zachowań ryzykownych dzieci i młodzieży” – 26

„Jak chronić dziecko przed nałogowymi zachowaniami” – 26

„Samouszkodzenia” – 27

„Agresja wśród dzieci – przyczyny jej występowania i sposoby postępowania wychowawczego” – 14

„Smoki i motyle” – 13

- **Spotkania z nauczycielami – szkoły gminne:**

„Samouszkodzenia” – 14

„Inteligencja w grupie dzieci – wykluczenie” – 20

„Profilaktyka zachowań ryzykownych” – 18

- Prezentacja ‘Mobbing w pracy. Aspekt psychologiczny’ – Urząd Miasta Wąbrzeźna,

3. W zespole Szkół Zawodowych w Wąbrzeźnie przeprowadzono indywidualne badania osobowości dla uczniów po 16 r.ż. Udział wzięło 6 osób.

4. Pomoc udzielana indywidualnie:

- Terapia psychologiczna,

- Terapia pedagogiczna,

- Terapia logopedyczna

5. Organizacja systemu wsparcia psychologów i pedagogów zatrudnionych w szkołach miejskich i powiatowych – cykliczne spotkania sieci pedagogów i psychologów szkolnych.

6. Systematyczny udział pracowników poradni w różnorodnych formach szkolenia z zakresu profilaktyki zdrowia psychicznego.

ROK 2020 (styczeń – lipiec)

1. Liczba osób objętych pomocą psychologiczną: **342** (diagnoza psychologiczna oraz terapia psychologiczna).

Wśród największej liczby zgłaszanych zaburzeń dominowały:

- zaburzenia lękowe,
- zaburzenia zachowania,
- zaburzenia emocjonalne,
- mutyzm wybiórczy,
- całościowe zaburzenia rozwojowe (autyzm w tym Zespół Aspergera),
- problemy edukacyjne.

2. Tematy zakresu ochrony zdrowia psychicznego prowadzone są na terenie wszystkich szkół i placówek w mieście oraz powiecie wąbrzeskim:

- **Zajęcia warsztatowe dla uczniów szkół gminnych:**

„Poznajemy świat emocji – smutek” – 17

„Instrukcja obsługi złości” – 25

„Bądź kumplem, nie dokuczaj” – 14

- **Spotkania z rodzicami – szkoły gminne:**

„Okres wielkich zmian – rozwój emocjonalny” – 6

3. Materiały edukacyjne zawarte na stronie internetowej Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej w Wąbrzeźnie, Starostwa Powiatowego w Wąbrzeźnie, w prasie lokalnej – artykuły, linki do przydatnych stron. W roku 2020 została utworzona nowa zakładka: Materiały dla klientów – terapia, pomoc, wsparcie nie tylko na czas pandemii. Pracownicy systematycznie zamieszczali swoje artykuły (m.in. z zakresu profilaktyki zdrowia psychicznego).

4. Pomoc udzielana indywidualnie:

- Terapia psychologiczna,
 - Terapia pedagogiczna,
 - Terapia logopedyczna.
5. Organizacja systemu wsparcia psychologów i pedagogów zatrudnionych w szkołach miejskich i powiatowych – cykliczne spotkania sieci pedagogów i psychologów szkolnych.
6. Systematyczny udział pracowników Poradni w różnorodnych formach szkolenia z zakresu profilaktyki zdrowia psychicznego.

AKTUALNIE OPIEKA PSYCHIATRYCZNA W MIEŚCIE W WĄBRZEŹNO ZORGANIZOWANA JEST W NASTĘPUJĄCY SPOSÓB:

Specjalistyczne ambulatoryjne usługi zdrowotne realizowane są poprzez poradnie zdrowia psychicznego dla dorosłych:

- Poradnia Zdrowia Psychicznego przy NZOZ Nowy Szpital , ul. Wolności 27:

Ogółem liczba osób objętych opieką psychiatryczną w 2020 roku – **698**,

- Przychodnia „Naukamed” Poradnia Psychiatryczna, ul. Niedziałkowskiego 5 – brak danych,

- Przychodnia KEMED Poradnia Psychiatryczna i Leczenia Uzależnień ul. Matejki 20 c – brak danych.

III. GRUPA OBJĘTA PROGRAMEM.

- dzieci i młodzież szkolna,
- rodzice i opiekunowie prawni dzieci i młodzieży,
- osoby w kryzysie,
- realizatorzy promocji zdrowia psychicznego.

IV. KRYTERIA DOBORU UCZESTNIKÓW PROGRAMU.

1. Pacjenci znajdujący się pod opieką podmiotów leczniczych, świadczący usługi w zakresie psychiatrycznej opieki zdrowotnej i leczenia uzależnień,
2. Rodziny osób cierpiących na zaburzenia psychiczne i zaburzenia zachowania.

V. PRIORYTETY PROGRAMU.

1. Systematyczna aktualizacja informacji o potrzebach, dostępności do placówek, leczenia zaburzeń psychicznych i uwarunkowaniach zdrowotnych mieszkańców Wąbrzeźna.
2. Promocja zdrowia psychicznego i zapobieganie zaburzeniom psychicznym.
3. Zwiększanie integracji społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi
4. Zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym.
5. Kształtowanie zachowań i postaw prozdrowotnych.
6. Prowadzenie działań mających na celu wszechstronny rozwój i rozwijanie konstruktywnych relacji międzyludzkich, wzmacnianie potencjału zdrowia psychicznego adresatów programu przez wsparcie pozytywnego i harmonijnego rozwoju, kształtowanie osobowości, umiejętności osobistych i społecznych, udzielanie wsparcia w rozwiązywaniu problemów i kryzysów rozwojowych, podnoszenie odporności psychicznej i poprawę funkcjonowania emocjonalnego. Cechą wspólną jest rozwijanie potencjałów i koncentrowanie się na mocnych stronach adresatów programu.

VI. CELE PROGRAMU.

1. Promocja zdrowia psychicznego i zapobieganie zaburzeniom psychicznym.
2. Zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym.
3. Reintegracja społeczna i aktywizacja zawodowa.
4. Kształtowanie zachowań i postaw prozdrowotnych.
5. Prowadzenie działań mających na celu wszechstronny rozwój i rozwijanie konstruktywnych relacji międzyludzkich, wzmacnianie potencjału zdrowia

psychicznego adresatów programu przez wsparcie pozytywnego i harmonijnego rozwoju, kształtowanie osobowości, umiejętności osobistych i społecznych, udzielanie wsparcia w rozwiązywaniu problemów i kryzysów rozwojowych, podnoszenie odporności psychicznej i poprawę funkcjonowania emocjonalnego. Cechą wspólną jest rozwijanie potencjałów i koncentrowanie się na mocnych stronach adresatów programu.

VII. SPOSÓB REALIZACJI PROGRAMU, JEGO MONITOROWANIE I FINANSOWANIE.

Program Ochrony Zdrowia Psychicznego Mieszkańców Miasta Wąbrzeźna stanowi przejaw zrozumienia potrzeb zdrowotnych mieszkańców naszego Miasta w obszarze zdrowia psychicznego. Program zawiera opis działań służących wykonaniu zadań określonych w ramach poszczególnych celów szczegółowych. Powstał w znacznej mierze dzięki osobom, instytucjom ,które biorą aktywny udział w kształtowaniu systemu zdrowia psychicznego na rzecz mieszkańców Wąbrzeźna. Funkcję koordynacyjną w zakresie realizacji Programu przypisano Zespołowi Koordynującemu realizację Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego Mieszkańców Miasta Wąbrzeźno na lata 2021 - 2025. Zespół ocenia na posiedzeniu realizację programu raz do roku.

Szczegółowy wykaz zadań oraz realizatorów Programu zawierają programy operacyjne zawarte w *załączniku nr 1* do opracowanego Programu.

Źródła finansowania: budżet Gminy Miejskiej Wąbrzeźno, budżet państwa, środki własne realizatorów zadań, środki pochodzące z partnerstwa publiczno - prywatnego.

Wskaźniki monitoringu: liczba przygotowanych i zrealizowanych programów i przedsięwzięć, działań, liczba odbiorców, liczba osób korzystających z poszczególnych form pomocy, liczba osób korzystających z Poradni Zdrowia Psychicznego na terenie miasta Wąbrzeźno.

Podmioty uczestniczące:

Wąbrzeskie Centrum Profilaktyki, Terapii i Integracji Społecznej;
Wydział ds. oświaty, zdrowia, kultury, sportu i rekreacji komórka organizacyjna Urzędu Miasta
w Wąbrzeźnie;
Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej;
Dom Pomocy Społecznej;
Jednostki oświatowe działające na terenie miasta Wąbrzeźna;
Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
Poradnia Pedagogiczno – Psychologiczna w Wąbrzeźnie;
Stowarzyszenie „Serce dla Serca”;
Powiatowa Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna;
Fundacja „Dies Mei”;
Grudziądzkie Stowarzyszenia – Specjalistyczna Pomoc Rodzinom „Nadzieja”.

VIII. REZULTATY PROGRAMU.

1. Pogłębienie wiedzy na temat zdrowia psychicznego.
2. Prowadzenie zdrowego stylu życia korzystnego dla zdrowia stylu życia.
3. Podnoszenie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach zagrażających zdrowia psychicznego.
4. Nabycie postaw prozdrowotnych.

IX. SPOSOBY SPRAWOZDAWCZOŚCI.

Coroczna informacja o stanie zdrowia mieszkańców Wąbrzeźna, podsumowanie działań przewidzianych w niniejszym Gminnym Programie Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2021 – 2025 będzie przedstawiał „Raport o zdrowiu mieszkańców Miasta Wąbrzeźna i jego uwarunkowaniach” za każdy rok realizacji Programu do maja następnego roku.

X. PODSUMOWANIE.

Jednym z najważniejszych zadań niniejszego Programu jest promocja zdrowia psychicznego, która pozwoli przełamać wciąż istniejące bariery społeczne i wprowadzić

w życie hasła integracji społecznej osób chorych psychicznie jak również przełamać barierę izolacji i stygmatyzacji osób z zaburzeniami psychicznymi.

Program Ochrony Zdrowia Psychicznego Mieszkańców Miasta Wąbrzeźno do 2020 roku uwzględnia potrzeby lokalnej społeczności. Jest to również szansa na poszerzenie oferowanych usług, ich udoskonalanie, szeroką ich promocję wśród mieszkańców oraz możliwość zwrócenia uwagi na problemy osób chorych psychicznie żyjących wśród nas. Konsekwentne wdrażanie Programu może przyczynić się do poprawy stanu zdrowia naszej lokalnej społeczności.

Zdaniem specjalistów w dziedzinie opieki zdrowia psychicznego potrzebne są zmiany przekształcenia modelu opieki stacjonarnej na model środowiskowy, który ma przybliżyć zróżnicowane formy leczenia i oparcia społecznego do miejsca zamieszkania pacjenta.

*Załącznik nr 1 do Programu Ochrony
Zdrowia Psychicznego Mieszkańców Miasta Wąbrzeźna
na lata 2021-2025*

1. Cele główne: Promocja zdrowia psychicznego i zapobieganie zaburzeniom psychicznym

1.1 Cele szczegółowe: Upowszechnienie wiedzy nt. zdrowia psychicznego, kształtowanie zachowań i stylów życia korzystnych dla zdrowia psychicznego, rozwijanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach zagrażających zdrowiu psychicznemu, zapobieganie zaburzeniom psychicznym, przeciwdziałanie nietolerancji, dyskryminacji i wykluczeniu osób z zaburzeniami psychicznymi; przeciwdziałanie seksualizacji dzieci i młodzieży, prowadzenie działań informacyjnych i edukacyjnych

	Zadanie do realizacji	Realizator	Termin realizacji	Wskaźnik monitoringu
1	Ustalenie priorytetów promocji zdrowia psychicznego na obszarze miasta Wąbrzeźna	Gmina Miasta Wąbrzeźno	Listopad 2020	Lista priorytetów
2	<p>Prowadzenie działań promujących zdrowie psychiczne i zapobiegających zaburzeniom psychicznym:</p> <p>a) prowadzenie kampanii informacyjnych o zagrożeniach dla zdrowia psychicznego, skierowanych do odpowiednio wybranych grup docelowych, zgodnie z potrzebami i aktualną sytuacją;</p> <p>b) upowszechnianie informacji o zagrożeniach dla zdrowia psychicznego, skierowanych do wybranych grup docelowych; porady i konsultacje</p> <p>c) opracowanie i uaktualnienie oferty zajęć w zakresie profilaktyki uzależnień, propagujących wiedzę n.t. zdrowia psychicznego i sprzyjających kształtowaniu postaw prozdrowotnych; organizacja czasu wolnego</p>	<p>pedagodzy szkolni, psycholog szkolny, MOPS, WCPTiIS, PPP, MKRPA, Stow. „Serce dla serca”, KPP, PSSE, Stow. „Nadzieja”</p> <p>pedagodzy szkolni, psycholog szkolny, MOPS, WCPTiIS, MKRPA, PPP, Stow. „Serce dla serca”, KPP, SPSSE, Stow. „Nadzieja”</p> <p>pedagodzy szkolni, psycholog szkolny, WCPTiIS, PPP</p>	<p>Realizacja ciągła</p> <p>Realizacja ciągła</p> <p>Realizacja ciągła</p> <p>Realizacja ciągła</p>	<p>Liczba przygotowanych i realizowanych działań, odsetek populacji objętej działaniem, ulotki, plakaty, strona internetowa</p> <p>Liczba przygotowanych i realizowanych działań, odsetek populacji objętej działaniem, ulotki, plakaty,</p> <p>Liczba zrealizowanych działań, odsetek populacji objętych działaniem, strona internetowa</p>

	<p>stanowiącą alternatywę wobec używania substancji psychoaktywnych;</p> <p>d) prowadzenie działań edukacyjnych skierowanych do wybranych grup docelowych, kształtujących umiejętności radzenia sobie w sytuacjach zagrażających zdrowiu psychicznemu (programy zapobiegające stresowi, rozwojowi nerwic i depresji; programy dotyczące przeciwdziałania przemocy w szkole, w domu);</p> <p>e) prowadzenie punktów konsultacyjnych (dot. przeciwdziałaniu przemocy, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych uzależnień), Grup Wsparcia, grup AA;</p> <p>f) organizacja pikników rodzinnych w celu integracji, przeciwdziałanie nietolerancji osób z zaburzeniami psychicznymi.</p>	<p>pedagodzy szkolni, psycholog szkolny, WCPTiIS, PPP, MKRPA, MOPS</p> <p>WCPTiIS</p> <p>Jednostki oświatowe działające na terenie miasta Wąbrzeźna, WCPTiIS, DPS, PPP</p>	<p>Realizacja ciągła</p> <p>Realizacja ciągła</p>	<p>Liczba przygotowanych i realizowanych działań, odsetek populacji objętej działaniem, ulotki, plakaty, strona internetowa</p> <p>Liczba realizowanych działań, odsetek populacji objętych działaniem,</p> <p>Liczba realizowanych pikników, odsetek populacji objętych działaniami</p>
--	---	--	---	--

1.2 Cele szczegółowe: W zakresie zapewnienia osobom z zaburzeniami psychicznymi innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym.

1.	<p>a) upowszechnienie zróżnicowanych form pomocy i oparcia społecznego, reintegracja społeczna, aktywizacja zawodowa</p> <p>b) rozszerzenie zakresu pomocy udzielanej przez podmioty powołane do pomocy rodzinom i</p>	<p>MOPS, DPS Urząd Miasta</p> <p>MOPS, DPS, Fundacja Dies Mei</p>	<p>Realizacja ciągła</p> <p>Realizacja ciągła</p>	<p>Liczba przygotowanych i realizowanych działań, odsetek populacji objętej działaniem, plakaty, ulotki</p> <p>Liczba przygotowanych i realizowanych</p>
----	--	---	---	--

	udzielanie wsparcia w sytuacjach kryzysowych c) objęcie leczeniem osób z zaburzeniami psychicznymi	poradnia zdrowia psychicznego	Realizacja ciągła	działań, odsetek populacji objętej działaniem Liczba osób objętych leczeniem
--	---	-------------------------------	-------------------	---